

Yayın Geliş Tarihi: 20.04.2012
Yayına Kabul Tarihi: 29.04.2013
Online Yayın Tarihi: 28.10.2013

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Cilt: 15, Sayı: 3, Yıl: 2013, Sayfa: 511-527
ISSN: 1302-3284 E-ISSN: 1308-0911

TAŞIMALI İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN TAŞIMALI EĞİTİME İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ¹

İrfan YURDABAKAN*
Mustafa TEKTAŞ**

Öz

Araştırmanın amacı, taşımali eğitim merkezi okullarına servis araçları ile taşınan öğrencilerin taşımali sisteme ilişkin görüşleri ve önerilerini saptamaktır. Araştırmada nitel yöntem, veri toplamak için ise görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini biri ikili, diğeri tekli eğitim yapan iki okuldan (kız: 24, erkek: 38) seçilen toplam 62 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmanın sonunda, öğrenciler taşımali eğitim uygulaması nedeniyle eğitim yaşantılarını sürdürmediklerini için mutlu olduklarını, yoldaki tehlikelerden korunduklarını, yol yürümediklerini, üşüyüp, ıslanmadıkları için diğerk arkadaşlarına göre kendilerini şanslı hissettiklerini; tekli eğitim yapan okullara taşınan öğrenciler ise okullarında öğle arası yemek yedikleri için sağlıklı beslenmiş olduklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler en büyük sorun olarak erken uyanmayı dile getirirken, erkeklerden farklı olarak kızlar, ders dışı sosyal, kültürel ve eğitsel etkinliklerden yararlanamamalarını, servislerde yer bulamamalarını ve servis şoförünün davranışlarından rahatsız olmalarını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim, Taşımali Eğitim, Öğrenci Görüşleri.

THE OPINIONS OF BUSSED PRIMARY SCHOOL STUDENTS RELATED TO BUSSED EDUCATION²

Abstract

The purpose of the study is to identify the opinions of students on bussed education, especially the opinions of those who are transported to bussed education schools. In this qualitative study, interviews were used to collect data. 62 students (boys: 38, girls: 24) from one double-session school and one single-session (whole-day) school comprised the sample. The results revealed that owing to the bussed education system,

¹ Makale, Yrd. Doç. Dr. İrfan Yurdabakan'ın danışmanlığında gerçekleştirilen yüksek lisans çalışmasından uyarlanmış ve bir bölümü 3. ICONTE toplantısında (26-28 Nisan, 2012, Antalya) sunulmuştur.

* Yrd. Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, irfan.ybakan@deu.edu.tr

** Sınıf Öğretmeni, Torbalı/İzmir, mustafatektas58@hotmail.com

² This article was adapted from the unpublished master's thesis report (Mustafa Tektaş) and a part of it was verbally presented at 3. ICONTE, at 26-28 April, 2012, Antalya, Turkey.

students were happy and felt they were luckier because they could move along their education, they were protected from any harms during their daily trips, they weren't walking, they didn't get cold or wet; additionally those students attending and being transported to other schools said they were better nourished because they could have a lunch. The most serious problem voiced by students was waking up early, whereas girls added that they couldn't join any extracurricular social, cultural and educational activities, they couldn't find enough seats on buses and they didn't fancy the behaviours of drivers.

Keywords: *Primary Education, Bussed Education, Student Opinions.*

GİRİŞ

Birleştirilmiş sınıf uygulamasının uzun yıllar ülkemizde uygulanması ve halen örneklerinin günümüzde de devam etmesi bu okullar hakkında çeşitli bilimsel çalışmaların yapılmasına neden olmuştur. Çalışmaların sonuçları bu okullardaki başarısızlıkla ilgili bazı sonuçlar ortaya koymuştur. Tekişik (1968) başarısızlığın nedenlerini, (1) öğretmenlerin dersleri iyi planlayamaması, (2) yöntem-teknik belirsizliği, (3) öğretmen adaylarının birleştirilmiş sınıfı idare edecek biçimde yetiştirilemeyeşi, (4) teftiş sistemindeki bozukluk, (5) öğrenci sayısının çokluğu, (6) bina, ders ve araç-gereç yetersizliği, (7) çevresel faktörler ve (8) öğrenci devamsızlığı şeklinde sıralamaktadır. Birleştirilmiş sınıf uygulamasının bulunduğu okullarda yaşanan bu tür sorunlar ve okulu bulunmayan, nüfusu az ve dağınık yerleşim birimlerindeki ilköğretim çağına gelmiş öğrencilerin daha kaliteli eğitim olanaklarına kavuşturulması, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması, sekiz yıllık zorunlu ve kesintisiz ilköğretimden her öğrencinin eşit biçimde yararlanması amacıyla öğrencilerin merkez olarak seçilen ilköğretim kurumlarına günü birlik taşınmasıyla oluşan taşınmalı ilköğretim okulları ortaya çıkmıştır.

Taşınmalı Eğitim uygulaması, 1989-1990 öğretim yılının ikinci yarısından itibaren Kırıkkale'de 3, Kocaeli'nde 2 merkez olmak üzere toplam 5 merkezde denenmeye başlanmış, uygulamanın başarılı görülmesi üzerine, 1990-1991 öğretim yılından itibaren Antalya, Çankırı, Konya, Van, Balıkesir, Çanakkale, Eskişehir, Kırklareli ve Kocaeli illerinden seçilen 77 merkezde uygulama sürdürülmüştür. 1991-1992 öğretim yılında ise uygulama yaygınlaştırılarak 29 il ve bu illere bağlı 78 ilçenin 960 köy okulunda devam ettirilmiş, 16538 öğrenci 375 merkez okuluna taşınmıştır. 1992-1993 öğretim yılında uygulama 43 il, 325 ilçe ve 938 merkez okula yaygınlaştırılarak toplam 53676 öğrencinin taşınmalı eğitimden yararlanması sağlanmıştır (Büyükkaragöz ve Şahin, 1995).

Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim uygulamasına geçildiği 1997-1998 öğretim yılında 72 ilin 740 ilçesine bağlı 18213 okul ve yerleşim biriminden 281833 öğrenci 4804 merkez okula, 1998-1999 öğretim yılında da 77 ilin 811 ilçesine bağlı 27093 okul ve yerleşim biriminden 521784 öğrenci 5700 merkez okula (Yalçın, 2006), 2010-2011 öğretim yılında ise 81 ilin 802 ilçesine bağlı 36208 okul ve yerleşim biriminden 687056 öğrenci 5852 taşıma merkezi ilköğretim okuluna taşınmıştır (MEB, 2010/2011). Milli Eğitim Bakanlığı

İlköğretim Genel Müdürlüğü Taşınmalı Eğitim sonucunda; öğretmenlerin emeklerinin karşılığını görebilmeleri, derslerini daha planlı işleyebilmeleri ve daha sosyal bir ortamda olmaları sonucunda moral ve güdülerinin arttığını, öğrencilerin ise ayrı sınıflarda ve daha iyi bir ortamda eğitim görmeleri nedeniyle kısa sürede okuma-yazmayı öğrendikleri, bilgi, beceri, ders araç, gereçlerini kullanma gibi davranışlarında büyük bir gelişme olduğunu ve öğrencilerin Türkçeyi daha iyi kullanmaya başladıklarını belirtmiştir. Sosyal ve kültürel açıdan taşınmalı ilköğretim kapsamına alınan öğrencilerin davranışlarında ilk günlerde uyumsuzluk ve çekingenlik gözlenirse de, kısa sürede okul ve çevreye uyum sağladıkları, kendilerine güvenlerinin arttığı, grup çalışmaları ve diğer eğitimsel etkinliklere daha çok katıldıkları, ayrıca öğrencilerin temizlik, giyim ve görgü kurallarına uyma alışkanlığı kazandıkları, okul kurallarına uymada daha dikkatli davrandıkları, toplumda nasıl yaşanması gerektiğini daha kolay öğrendikleri gözlenmiştir. Ekonomik açıdan ise öğretmen istihdamında, öğrencisi taşınan okulun elektrik, su, ısınma, personel, bakım-onarım, araç-gereç, donanım ve ilköğretim müfettişlerinin geçici görev yolluk giderleri konularında önemli tasarrufların yapılması gibi büyük yararlar sağlandığı sonucuna varılmıştır (Taşınmalı İlköğretim Uygulamaları, 2005).

Zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarılması ile birlikte yaygınlaşmış olan taşınmalı eğitim, yukarıda belirtilen birçok yararları sağlamanın yanında, uygulamadan kaynaklanan bazı sorunları da beraberinde getirmiştir. Konuyla ilgili yapılan araştırmalardan (Ağırkaya, 2010; Altunsaray, 1996; Baş, 2001; Boğuşlu, 2007; Büyükkaragöz ve Şahin, 1995; Büyükboyacı, 1998; Kabaş, 2006; Kaya ve Aksu, 2004; Karakütük, 1996; Kefeli, 2005; Küçükkoğlu, 2001; Küçüksüleymanoğlu, 2006; Ozan, 2008; Özkan, 1997; Receptoğlu, 2006; Ülker, 2009; Yalçın, 2006; Yıldırım, 1991; Yılmaz, 1998; Yüce, 2008) uygulamanın getirmiş olduğu bazı sorunların, iklim koşulları ve yerleşim şekillerine bağlı olarak farklılıklar gösterdiği anlaşılmaktadır. Buna karşın, genelde taşınmalı eğitimin uygulamasında fiziksel yönden taşınan okulun yetersizliği, sosyal yönden taşınan öğrencilerin öğretmen ve arkadaşlarına uyumu, eğitim öğretim yönüyle derse hazırlıksız gelme, araç gereç eksikliği, ödevlerin yapılmama sıklığı, ders dışı etkinliklere katılamama, velilerin çocukların öğrenimleriyle ilgilenmemeleri, ulaşım yönüyle taşınan köylerin taşıma merkezine uzaklığı, yolun durumu, taşıma araçlarının durumu, araç sürücüsünün durumu, araçlara yöre halkının binmesi, sağlık ve beslenme yönünden ise yemeklerin durumu ve sağlığa uygunluk sorunları gibi ortak sorunlar ortaya çıkmıştır. Diğer yandan, taşınmalı eğitime ilişkin yapılan araştırmalar incelendiğinde, Ağırkaya (2010), Boğuşlu (2007), Kaya ve Aksu (2004), Kefeli (2005) ve Yalçın (2006) tarafından yapılan çalışmalar hariç, diğerlerinde örneklemi yönetici, öğretmen ve veliler oluşturmaktadır. Ayrıca, Ülker (2009) tarafından yapılan Muğla ili örneği dışında Ege Bölgesi'nde ve özellikle İzmir ve yakın çevresindeki durumu betimleyen bir çalışmaya rastlanamamıştır. O nedenle bu araştırma, İzmir ili Torbalı ilçesinde tekli ve ikili eğitim yapan ilköğretim okullarında taşınmalı eğitime devam eden öğrencilerin uygulamayla ilgili

görüşlerini betimlemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada yanıtı aranan sorular şunlardır:

1. Öğrencilerin taşınmalı eğitim uygulamalarına ilişkin olumlu görüşleri nelerdir?
2. Öğrencilerin taşınmalı eğitim uygulamalarına ilişkin olumsuz görüşleri nelerdir?
3. Öğrencilerin karşılaşılan sorunların çözümüne dönük önerileri nelerdir?

YÖNTEM VE KATILIMCILAR

Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması (örnek olay) deseni kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2008)'e göre durum çalışması deseni 'nasıl' ve 'niçin' sorularını temel alan, bir veya bir kaç olay ya da olguyu derinliğine inceleme olanağı sağlayan bir yöntemdir. Burada bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri veya durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır (Tellis, 1997). Bu çalışmada, taşınmalı eğitime devam eden, ancak öğretim şekilleri (tekli ve ikili), taşındıkları birimleri (ilköğretim birinci ve ikinci kademe) cinsiyetleri (kız ve erkek) ve taşınma mesafeleri (uzak ve yakın) farklı olan öğrencilerin görüşleri alındığından, araştırmada durum çalışma deseninin bütüncül çoklu durum deseni kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Diğer yandan, Baxter ve Jack (2008) ve Tellis'in (1997) belirtmiş oldukları gibi, durum çalışmaları sırasında doküman, arşiv kayıtları, yerine göre fiziksel objeler, gözlem ve görüşmelerin veri kaynağı olarak kullanılması mümkündür. O nedenle, eldeki çalışma, taşınmalı eğitime devam eden öğrencilerin görüşlerini betimlemeyi amaçladığından veri toplama yöntemi olarak görüşme tekniği, tekniğin içerisinde ise odak grup görüşmesi tercih edilmiştir (Kuş, 2009). Çalışmanın geçerliği açısından öğrencilerin gerçek düşüncelerini yansıtmalarını sağlamak amacıyla, görüşlerinin kıymetli ve alınmaya değer olduğu, ayrıca sonuçların sadece bilimsel bir çalışma amacıyla kullanılacağı ve kesinlikle onların izni olmadan hiç kimseye paylaşılmayacağı belirtilerek ılımlı bir görüşme ortamı hazırlanarak görüşmelere başlanmıştır. Görüşmenin akıcılığı ve analiz sırasında güvenilirlik için tutarlılığı kontrol etmek amacıyla tüm grup üyelerinden izin alınarak görüşme süreci hem yazılı hem de görsel olarak kaydedilmiştir. 6-8 kişilik dokuz ayrı grupta yapılan görüşmeler, verileri toplamaya yönelik olarak yapılandırılmış Öğrenci Görüşme Formu ile gerçekleştirilmiştir. Öğrenci Görüşme Formu'nun yapılandırılması sırasında formun kapsam geçerliği için bir grup öğretmen ile Program Geliştirme ve Ölçme ve Değerlendirme alanında uzman olan iki öğretim üyesinin görüşlerinden yararlanılmıştır. Ayrıca görüşmeler sırasında, görüşmelerin akışına göre akla gelen bazı sondalarla görüşmeler detaylandırılmıştır. Görüşme süresi, gruptaki bireylerin birbirleriyle etkileşimlerine bağlı olarak değişiklik gösterebildiği için, bu çalışmada gruplar halinde gerçekleştirilen görüşme süreleri yaklaşık 40 ile 60 dakika arasında bir

zaman almış ve toplamda 550 dakika süren video kaydı yapılmıştır. Söz konusu kayıtlar, analize hazırlık ve verilerin güvenilirliği için araştırmacı ve bir meslektaşla birlikte yazılı doküman haline getirildikten sonra analiz işlemlerine geçilmiştir. Verilerin analizi sırasıyla Yıldırım ve Şimşek (2008) tarafından önerilen “1. kodlama”, “2. temalaştırma”, “3. düzenleme” ve “4. bulguları tanımlama ve yorumlama” basamakları dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. Kodlama aşamasında, veriler anlamlı bölümlere ayrılmış, ikinci aşamada her bölümün kavramsal olarak ifade ettiği “tema” bulunarak bu bölümlere tanımlayıcı isimler verilmiştir. Sonraki aşamada ise öğrencilerin taşımali eğitimle ilgili olumlu ve olumsuz düşünceleri ile öneri ve görüşleri alt problemlere yanıt olacak biçimde düzenlenerek bulgular başlığı altında sunulmuştur.

Araştırmanın evreni 2010-2011 öğretim yılında İzmir ili Torbalı ilçesi sınırlarındaki taşımali ilköğretim uygulaması yapılan tekli ve ikili öğretime tabi öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise taşımali ilköğretim uygulaması kapsamındaki biri tekli diğeri ikili öğretim yapan taşıma merkezi okullarında okuyan ve toplam 9 taşıma aracıyla 9 farklı yerleşim yerinden gelen 62 öğrenci oluşturmuştur. Örneklem oluşturma çalışmalarında tam anlamıyla nitel araştırma geleneği içerisinde ortaya çıkan ve durumları daha bir derinlemesine irdelemeyi sağlayan, olay ve olguların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yararlı bulunan amaçlı örnekleme yöntemi (Yıldırım ve Şimşek, 2008) kullanılmıştır. Bu araştırmada öğrencilerin taşımali eğitime ilişkin görüşleri betimlenmeye çalışıldığından, ulaşılan sonuçların geçerliği için, sorunu her açıdan yaşaması olası olan öğrencilerin örnekleme seçilmesi amaçlanmıştır. O bakımdan örnekleme seçilen 62 öğrenciden 38’i erkek 24’ü kız, 16’sı birinci, 46’sı ise ikinci kademe öğrencisidir. Bu öğrencilerin yaşları 7 ile 15 ve taşıma merkezine uzaklıkları ise 2 ile 15 km arasında değişmektedir. Ayrıca, öğrencilerin 47’si ikili eğitim yapan, tamamı sabahçı (07.40-12.30 arası) bir okula, 15’i ise tekli eğitim yapan (09.00-15.00) diğeri bir okula devam etmektedirler.

BULGULAR

Öğrencilerin Taşımali Eğitim Uygulamalarına İlişkin Olumlu Görüşleri

Görüşme yapılan öğrencilerinin tamamı, taşımali eğitim uygulamaları hakkında olumlu ve olumsuz görüş belirtirken genellikle “biz” dilini kullanmışlardır. Örneğin “Eğer taşımali eğitim olmasaydı ailelerimiz bizi okutamazlardı. Şoförümüz bizi beklemiyor. Eğer yürüyerek gelmeye çalışsaydık yolda çeşitli tehlikelerle karşılaşabilirdik” gibi. Öğrencilerin taşımali eğitim uygulamaları ile ilgili olumlu görüşlerinin frekans ve yüzde dağılımlarına ilişkin istatistiksel veriler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Taşımali Öğrencilerin Taşımali Sistemle İlgili Olumlu Görüşleri

Öğrencilerin İfadeleri	Kız		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Taşımali olmasaydım okula devam edemezdim, bırakmak zorunda kalırdım.	16	67	23	61	39	63
Servisle geldiğim için yollardaki tehlikelerden korkmuyorum.	10	42	20	52	30	49
Birleştirilmiş sınıflara göre daha iyi ders işliyoruz. Taşımali okulun olanaklarından yararlanıyorum.	10	42	19	50	29	47
Yürümekten dolayı yorulmuyorum. Yürüyenlere göre şanslıyım.	10	42	17	48	27	43
Yağışlı ve soğuk havalarda ıslanmıyorum, üşümüyorum.	4	17	13	34	17	27
Öğle arasında yemek yiyoruz.	6	25	4	11	10	16
Eve erken dönüyorum ailem endişelenmiyor	1	4	4	11	5	8
Devlet parasız yatılılık bursu sınavlarında avantajlı bir durum sağlaması	2	8	-	-	2	3
Ağır bir yükümüz olduğunda taşıma sorunumuz olmuyor.	1	4	-	-	1	2
Serviste şarkılar dinleyebiliyoruz.	-	-	1	3	1	2

Tablo 1’den de anlaşılacağı üzere görüşülen öğrencilerin %63’ü, “taşımali sistem uygulaması olmasaydı eğitim hayatına devam edemeyeceklerini, 5. Sınıftan sonra okuyamayacaklarını, okulu bırakmak zorunda kalabileceklerini, okula devam etmeleri halinde ailelerini maddi sıkıntıya sokacakları endişesi içine girebileceklerini” belirtmişlerdir. Öğrencilerin %49’u “uygulama ile birlikte yollardaki tehlikelere (köpek saldırıları, yılan sokmaları, kötü niyetli kişiler ve yayaları tehdit eden kazalar) karşı kendilerini daha güvende hissettiklerini” ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %47’si “daha önce eğitim gördükleri birleştirilmiş sınıflara göre daha iyi eğitim olanaklarına kavuştuklarını” ifade etmişlerdir. Öğrenciler “taşıma merkezi ilköğretim okullarında bilgisayar ve fen laboratuvarları, kütüphane, kantin ve daha fazla spor malzemesi ile tanıştıklarını” belirtmişlerdir. “Müstakil sınıflarda ders görmeyen daha güzel olduğunu, özellikle İngilizce derslerini işleyebildikleri için daha fazla bilgi edindiklerini” ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %43’ü “daha önceki okullarına yürüyerek gittiklerini, bunun zor olduğunu, kendilerini yorduğunu, fakat taşımali eğitim uygulamasıyla bu sorunlarının kalmadığını, kendilerini uzak mesafelerden okula yürüyerek gelen arkadaşlarına göre şanslı hissettiklerini” belirtmişlerdir. Söz konusu öğrenciler %27’si “servisle taşındıklarından yağmurlu havalarda ıslanmadıkları, soğuk havalarda üşümedikleri için fazla hastalanmadıklarını” ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %16’sı “öğlen aralarında yedikleri yemeğin kendileri açısından olumlu bir durum olduğunu” belirtmişlerdir. Söz konusu öğrenciler “sadece yemek uygulamasına tabi olan öğrencilerle karşılaştırıldığında %67 gibi bir oranla öğrencilerin uygulamayı olumlu gördükleri sonucu çıkarılabilir. Öğrenciler yine bu durumla ilgili olarak 4. dersin bitimiyle birlikte yemeklerinin hazır olmasından dolayı “zamandan tasarruf ederek oyuna ve araştırmaya zaman bulabilmeleri yönüyle diğer arkadaşlara göre şanslıyız, onlar eve gidip gelene kadar derslere geç kalıyorlar, bazen anneleri evde olmayanlar bizimle beraber yemek istiyorlar” gibi ifadeler kullanmışlardır. Öğrencilerin %8’i ailelerinin endişelerini ortadan

kaldırıldığı için, %3'ü Parasız Yatılılık ve Bursluluk Sınavlarında taşımali öğrencilere ayrıcalık tanındığı için, %2'si ağır yükleri olduğunda taşıma sorunlarının olmadığı için, diğer %2'si ise arabada şarkı dinleyebildiği için yürüyerek okula gelen arkadaşlarına göre kendini daha şanslı görmekte-dirler. Öte yandan, öğrencilerin taşımali eğitim uygulamaları konusunda kendilerini olumlu etkileyen durumları ve bu durumlar karşısında hangi duyguları yaşadıkları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Taşımali Öğrencilerin Sistemden Olumlu Etkilenme Durumları

Öğrencilerin İfadeleri	Kız		Erkek		Toplam		Duygu ve Düşünceler
	n	%	n	%	n	%	
Taşımali eğitim olmasaydı okulu bırakmak zorunda kalırdım. Taşıma araçları ücretsiz olduğu için seviniyorum. Okumak için aileme yük olmuyorum.	16	67	23	60	39	63	Okuma fırsatı bulduğu için sevenler
Yorulmuyorum. Yürümek zorunda değilim. Okula yürüyerek gelen arkadaşlarıma göre daha şanslıyım.	13	54	24	63	37	60	Kendini şanslı sayanlar
Fen laboratuvarlarında deney yapıyoruz. Bilgisayar kullanmasını burada öğrendim. İngilizce dersi görmeye başladık. Bizi birleştirilmiş sınıflardan kurtardı. Yatılılık bursluluk sınavlarında ayrıcalık tanınıyor.	10	42	25	65	35	57	Fırsat eşitliğinden faydalandığını düşünenler
Köpek ve kaçınılma korkusu kalmadı. Yol güvenliğim sağlandı. Köpekler saldırdığı için korkuyla okula gelen arkadaşlarımız var. Kötü niyetli kişiler bize zarar veremezler.	10	41	20	52	30	49	Kendini güvende hissedenler
Yağmurlu havalarda ıslanmıyorum, soğuk havalarda üşümüyorum. Öğlen yemek yiyoruz aç kalmıyoruz.	8	32	18	47	26	42	Sağlığını düşünenler

Tablo 2'ye göre, öğrencilerin %63'ü eğitim öğretim hayatlarını sürdürebildikleri için sevinirken, %60'ı kendilerini okula yürüyerek gelen arkadaşlarına kıyasla şanslı saymaktadırlar. %57'si taşıma merkezi okulun olanaklarından faydalanmayı bir fırsat eşitliği olarak görmekte iken, %49'u servislerle taşındıkları için kendilerini yolda karşılaşacakları tehlikelere karşı güvende hissetmektedirler. Genel olarak öğrencilerin %42'si hastalıklardan korunma ve dengeli beslenme konusunda sistemin kendilerini olumlu etkilediği görüşünü belirtmişlerdir. Özeldir ise kız öğrencilerin taşımali eğitimin okul hayatlarını devam ettirmesi karşısında sevindiklerini ifade etmeleri görülürken; erkeklerin daha çok eski okulları ile kıyas ettiklerinde, taşıma merkezi okullarının olanaklarından faydalandıklarının kendilerini daha fazla olumlu etkilediğini belirtmişlerdir.

Öğrencilerinin Taşımali Eğitim Uygulamalarına İlişkin Olumsuz Görüşleri

Araştırmanın örnekleminde yer alan öğrencilerin konuya ilişkin görüşme sonuçlarının analizinde, taşımali sistemle ilgili belirtmiş oldukları sorunlar, bu

sorunlara ilişkin saptanan temalar ve temaların kız ve erkek öğrencilere göre dağılımları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Taşımali Öğrencilerin Taşımali Sistemle İlgili Olumsuz Görüşleri

Öğrencilerin İfadeleri	Kız		Erkek		Toplam		Duygu ve Düşünceler
	n	%	n	%	n	%	
En büyük sorunum erken kalkmak. Kahvaltı yapacaksam saat 6-6.30 da kalmam gerekiyor. Saçlarımı taramam ve okula hazırlanmam uzun sürüyor bu yüzden daha erken kalkmam gerekiyor.	18	75	20	52	38	61	Uyanma sorunu olanlar
Servisimiz küçük bazen ayakta gidiyoruz. Büyükler oturunca biz küçüklere yer kalmıyor. 2 kişilik koltuğa 3 kişi oturuyoruz.	13	54	23	60	36	58	Konforlu yolculuk yapamayanlar
Servis şoförümüz çok sinirli sürekli bağırıyor. Bize karşı küfürlü konuşuyor. Şoförümüz anlayışlı davranmıyor.	12	50	13	34	25	40	Şoförün davranışlarından rahatsız olanlar
Servis evimin yakınına bırakmıyor. Yağmurda ıslandığım oluyor.	6	25	18	47	24	38	Sağlığını düşünenler
Ders dışı faaliyetlere katılmıyoruz. Okulda açılan SBS kurslarına katılmıyorum. Servis haricinde köye gitmek için araç bulamıyorum.	14	58	7	17	21	34	Etkinliklere katılmadığı için üzülenler
Servisimiz çok kötü kokuyor. Servisin camları açılmadığı için havalanmıyor. Eve gidene kadar bunaliyoruz. Kötü koku başımı ağrıtıyor. Midemi bulanmasına sebep oluyor.	8	34	12	32	20	32	Servisin temiz olmadığını düşünenler
Servis şoförlerinin ne zaman geleceğini tam bilmiyoruz. Birden fazla şoförümüz var birinin kuralları ve zamanı ile diğeri birbirini tutmuyor.	10	41	10	26	20	32	Şoförlerin tutarlı olmalarını isteyenler
Servisimize liseli öğrenciler ve yolcular bindiğinde bize yer kalmıyor. Şoförler yolcularda para alıyorlar. İki köyün öğrencilerini bir servisle getirmeye çalışıyorlar yer bulamıyoruz.	5	21	9	24	14	23	Servislerini yabancılarla paylaşmak istemeyenler
Kaza yapmaktan korkuyorum. Şoförler arabayı çok hızlı kullanıyorlar. Şoförümüz çok yaşlı dalgalılaşmış kaza yapmasından korkuyorum.	6	25	8	22	14	23	Aracın kaza yapmasından korkanlar
Servisi kaçırdığımızda o gün devamsızlık yapmak zorunda kalıyoruz. Servise yetişemediğimizde okula gidemiyoruz.	4	17	7	18	11	18	Geç kalma korkusu yaşayanlar.
Yemek münüsü listeye göre çıkmıyor. Yemeklerin is koktuğu zamanlar oluyor. En çok tatlı seviyorum ama oda az geliyor.	4	17	7	18	11	18	Yemek münüsünü beğenmeyenler.
Okulda rahatsızlandığımızda eve gitmemiz çok zor oluyor. Hastalandığımızda okul çıkışını beklemek zorunda kalıyoruz.	2	8	6	16	8	13	Eve gidememe endişesi duyanlar
Milli bayram ve törenlerde genellikle görevlendirilmiyoruz, Taşımali 19 Mayıs törenlerine gelmesi diyorlar.	4	17	3	8	7	11	Etkinliklere katılmadıkları için üzülenler.
Köyümüzde kütüphane, bilgisayar ve internet olmadığından ödevleri yaparken zorlanıyorum.	2	8	3	8	5	8	Olanaksızlıktan yakınanlar
Kışın köyümüze kar yağdığı zamanlar oluyor yollar buz olduğunda servis köye çıkamıyor o gün okula gidemiyoruz.	1	4	3	8	4	6	Olumsuz hava koşullarından etkilenenler
Arkada oturanlar saçımı çekiyor. Büyükler arkada oturup gürlü yapıyorlar küfürlü konuşup terbiyesiz hareketler yapıyorlar.	-	-	3	8	3	5	Servis ortamından rahatsız olanlar
Köyden geldiğimiz için bizimle alay eden arkadaşlar var. Sen köylüsün diye ayrımcılık yaptıkları oluyor bu durum bizi üzüyor.	2	8	1	2	3	5	Etiketlenmekten hoşlanma-yanlar.

Tablo3’de öğrencilerin belirtmiş oldukları sorunlar, aynı kategoride olmasına rağmen farklı ifade şekilleriyle yansıtılmaktadır. Buna göre, öğrencilerin olumsuz görüşleri ile ilgili yüksek oranda göze çarpan ilk sorun, kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha fazla dile getirmiş oldukları erken kalkma sorunudur. Kız öğrencilerin %75’i, erkek öğrencilerin ise %52’si ilk etkilendikleri sorunun erken kalkma sorunu olduğu görüşündedirler. Kızların konuyla ilgili daha yüksek bir oranla olumsuz görüş belirtmelerinin nedeni, sabah okula hazırlanma sürelerinin erkeklere oranla daha uzun sürmesi olabilir. Saçlarını taramaları, örmeleri, kıyafetlerini giymeleri konusunda neredeyse çoğunun hem fikir olduğu görülmektedir. Bu hazırlığın bazen kahvaltı yapmalarını da olumsuz etkilediğini dile getirmişlerdir. Erkeklerde de erken kalkmak problem olarak görülmesine rağmen kızların etkilendiği ölçüde olmadığı ifadelerinden anlaşılmaktadır.

Erkeklerin en çok (%60) sorun olarak gördükleri servisin kapasite durumudur. Taşımali ilköğretim yönergesine göre her öğrencinin serviste bir koltuğa oturma şartı varken, uygulamaya tam anlamıyla uyulmaması öğrencileri sıkıntıya sokmuş olabilir. Kız öğrencilerin de yarısının şikâyetçi olduğu durumu öğrenci görüşleri ile “*servisimiz küçük bazen ayakta gidiyoruz. Öğrenci sayısı servisteki koltuk sayısından fazla o yüzden ayakta gittiğimiz günler oluyor. Büyükler oturunca biz küçüklere yer kalmıyor. Kışın yollar bozuk oluyor ayakta sallanarak gitmek midemi bulandırıyor. 2 kişilik koltuğa 3 kişi oturuyoruz. 3 kişilik koltuklara 5 kişi oturuyoruz. Serviste yer kapma kavgası oluyor. Servisteki yerlerimiz belli değil*” şeklinde özetlemek mümkündür.

Kız öğrencilerinin erkek öğrencilere göre daha fazla etkilendikleri diğer bir madde ise şoförlerin tavır, davranış ve tutumlarını içermektedir. Kızların %50’sinin kendilerine önemli bir sorun kabul ettikleri şoförlerin tavır, davranış ve tutumları erkek öğrenciler içinde %34 oranında sorun kabul edilmiştir. Her öğrencinin farklı pencereden değerlendirdiği bu olumsuz durumu “*servis şoförümüz çok sinirli sürekli bağırıyor. Bize karşı küfürlü konuşuyor. Şoförümüz anlayışlı davranmıyor. Kavgaya etmeyin yoksa kulaklarınızı çekerim dediği oluyor. Neden geç kalıyorsunuz diye kızıyor. Uslu durmayan servise almam diyor. Şoför arabanın kirlenmesine çok kızıyor. Şoför bazen öğrencileri tehdit ediyor bu servisi iptal ettirtirim diye*” cümleleri ile ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %38’i servisin öğrencileri yerleşim yerinin belli merkezlerinden alması sonucu ortaya çıkan evleri ile durak arasındaki mesafenin uzak olması, yürümek zorunda kalmaları sorununu dile getirmişlerdir. Bu sorunu “*servis evimin yakınına bırakmıyor. Bu mesafeyi yürümek zorunda kalıyorum, yağmurda ıslandığım oluyor. Servisin bizi aldığı yerde kapalı alan yok bu yüzden ıslanabiliyoruz. Sıcaklarda yürümek terletip yoruyor. Kışın servisi beklerken üşüyoruz*” gibi cümlelerle özetlemişlerdir.

Öğrencilerin olumsuz etkilendikleri görüşleri arasında ders dışı eğitim öğretim, sosyal ve kültürel faaliyetlere katılım konusunda kızlarla erkekler arasında en büyük görüş farkı ortaya çıkmaktadır. Kız öğrencilerin %58’inin sorun saydığı bu konuyu erkeklerin %17’si sorun olarak belirtmiştir. Öğrenciler içinde

buldukları bu sorunu “ders dışı faaliyetlere katılamıyoruz. Okulda açılan SBS kurslarına katılamıyorum. Servis haricinde köye gitmek için araç bulamıyorum. Kursu kaldığım zamanlarda yolda bir saatten fazla araba beklemekten çekiniyorum. Durağın etrafında kötü niyetli kişiler dolaşiyor bazen. Sırf taşımalı olduğu için kursa katılmayan arkadaşlarımız var. Evi yakın olan(3-4 km) erkekler SBS kursuna katılsalar bile biz kızlar katılamıyoruz. Uzak iki köyden hiçbir öğrenci kursa gelemiyor. Kurstan sonra eve geç gittiğimizde ailelerimiz endişeleniyor kursa kalmasan olmaz mı, diyorlar” gibi sözleriyle dile getirmişlerdir.

Öğrencilerin %32’sinin hem servisin kötü kokmasından, yeterince havalandırılmamasından hem de şoförlerin belli bir düzenlerinin bulunmamasından olumsuz etkilendiklerini belirtmişlerdir. Birden fazla şoförü olan servislerde kural konulmadığına, servis saatlerinin belli olmadığına inandıkları ve bunlardan dolayı mağduriyetler yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %23’ü servis araçlarına öğrenci dışında kişilerin alınmasından rahatsızlık duyarken yine öğrencilerin %23’ü trafik kazası yapma korkusu yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin %18’i servis araçlarını kaçırdıklarında devamsızlık yapmak zorunda kaldıklarını belirtirken %13’ü ise eve gitmeleri gereken acil durumlarda gidememe endişesi yaşamaktadırlar. Öğrencilerin genel sayıya oranla %18 olan fakat kendi içerisinde %73 gibi yüksek bir oranla yemek menüsünü beğenmediklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %8’i buldukları yerleşim merkezinde bilgisayar internet ve kütüphane olmadığından ödevleri araştırma konusunda sıkıntılar yaşadıklarını belirtirken, %6’sının olumsuz hava şartlarında okula gidemedikleri görüşünü paylaşmışlardır. Öğrencilerin %5’i servis ortamından rahatsızlık duyarken yine %5’i köyden geldiğimiz için bizimle alay eden arkadaşlarımız var diyerek etiketlenmekten hoşlanmadıklarını ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin Karşılaşılan Sorunların Çözümüne Dönük Önerileri

Taşımalı ilköğretim öğrencilerinin araştırma kapsamında taşımalı ilköğretim uygulaması hakkında ortaya çıkan olumsuz durumların çözümü için ortaya koydukları öneri ve isteklerini kategorilere ayırarak aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 4’te öğrencilerin uygulayıcılara, idarecilere, öğretmenlere, servis şoförlerine, yemek şirketi yöneticilerine ve öğrenci arkadaşlarına yönelik öneri ve istekleri görülmektedir. Tablo incelendiğinde öğrencilerin uygulayıcılardan köylerine 8 derslikli bir okul yapılmasını, köylerindeki kullanılmaz durumdaki eski okul binalarının içinin bilgisayarlarla donatılarak internet bağlantısı kurup hizmete açılmasını ya da kitaplarla donatılarak ödevlerini araştırabilecekleri bir kütüphane haline getirilmesini istemişlerdir. Bilişim teknolojisi sınıflarındaki bilgisayarlarda çoğu sitenin engellendiğini bunun biraz daha kapsamının genişletilmesini istemişlerdir.

Tablo 4. Öğrencilerin İstek ve Önerileri

Öğrencilerin, Uygulayıcılara Yönelik Öneri ve İstekleri	Kız		Erkek		Toplam	
	S	%	S	%	S	%
Köyümüze 8 derslikli bir okul yapılsın, yakın köyler bizim köye gelsin.	2	8	2	5	4	6
Köyümüze İnternet kafe açılmasını istiyorum. Eski okulumuzun kütüphaneye çevrilmesini istiyorum.	-	-	2	5	2	3
Bilgisayarlarda birçok siteye giremiyoruz engellenmiş durumda. Bu engellerin kaldırılmasını istiyorum.	1	4	-	-	1	2
İdarecilere Yönelik Öneri ve İstekleri						
Ya büyük servis ayarlınsın ya da servis sayısı arttırılsın. Tek başıma bir koltuğa oturmak istiyorum.	3	12	14	37	17	27
SBS kursu ve törenlere hazırlık çalışmaları için okulda kaldığımız zamanlarda bir servis ayarlınsın.	4	17	9	24	13	21
Okula geç gelmek istiyorum. Tekli eğitime geçilmesini isterim.	3	12	9	24	12	20
Araçların yolcu alıp almadıkları, saatinde gelip gelmediği kontrol edilsin.	3	12	5	13	8	13
Kızlarda pantolon giysin servise binerken ve inerken rahat olur.	2	8	-	-	2	3
İdarecilerin sizin gibi bizim sıkıntılarımızı dinlemelerini isterim.	2	8	-	-	2	3
Öğretmenlere Yönelik Öneri ve İstekleri						
Öğretmenlerimiz daha anlayışlı davransınlar. Kurslara geç kaldığımızda bize kızmasınlar. Bizimle daha fazla ilgilensinler.	3	12	2	5	5	8
23 Nisanda bize de görev verilsin.	1	4	-	-	1	2
Servis Şoförlerine Yönelik Öneri ve İstekleri						
Servis saatleri belli olsun bir gün erken bir gün geç olmasın.	17	70	14	37	31	50
Şoförler öğrencilere kızmasınlar. Şoförlerin daha anlayışlı olmalarını, küfür içeren kelimeler kullanmamalarını istiyorum.	7	29	9	24	16	26
Yağmurlu ve soğuk havalarda servis evimizin yakınına kadar gelsin.	3	12	7	18	10	16
Servislere açılabilir pencere yapılsın. Arabalarımız iyice havalandırılsın.	4	17	2	5	6	10
Servislere öğrenci dışında kimse alınmasın. Köyümüzde birde yolcu servisinin olmasını isterim	2	8	3	8	5	8
Serviste herkesin seveceği şarkılar çalsın.	1	4	-	-	1	2
Servislerin büyük ve klimalı olmasını istiyorum.	-	-	1	3	1	2
Yemek Şirketi Yöneticilerine Yönelik Öneri ve İstekleri						
Nohut ve bezelyenin mönüden çıkartılmasını isterdim. Yemekleri yakmadan pişirsinler. Yemeklerde is kokusu olmasın.	2	8	2	5	4	6
Tatlı her ay olsun isterim.	2	4	2	3	4	6
Yemekhanemizin büyütülmesini isterim	2	8	-	-	2	3
Mönüler her ay değiştirilsin. Her hafta aynı yemekler gelmesin.	1	4	-	-	1	2
Mönülerinin bizlere sorularak hazırlanmasını istiyorum.	1	4	-	-	1	2
Yemeklerin birbirine uygun olmasını öneririm.	1	4	-	-	1	2
Arkadaşlarına Yönelik Öneri ve İstekleri						
Serviste oturma planı yapılsın. Yer kavgası etmesin. Öğrenciler birbirlerine saygı gösterebilirler.	2	8	7	18	9	15
Öğrencilere şoförün dikkatini dağıtacak hareketler yapmamalarını öneririm.	1	4	2	5	3	5
Servislere öğrenciler tarafından başkan seçilsin ve görevini yapsın istiyorum.	2	8	-	-	2	4
Öğrencilerin serviste küfürlü konuşmalarını öneririm.	-	-	1	3	1	2
Arkadaşlarımızın köylü, şehirli diye ayırım yapmamalarını öneririm.	1	4	-	-	1	2
Arkadaşlarımızın kokulu yiyeceklerle servise binmemelerini istiyorum.	-	-	1	3	1	2

Öğrenciler idarecilerinden en öncelikli olarak servislerin küçük olmasına, serviste oturacak yerlerin sınırlı olmasına, ayakta gitme problemlerine çözüm bulmalarını istemişlerdir. Bu isteğin erkeklerde kızlara oranla yüksek çıkmasının sebebi (kız: %12, erkek: %37), erkek öğrencilerin kız öğrencilere yer veriyor

olmasından kaynaklandığı söylenebilir. İkinci olarak SBS kurslarına katılmak istemesine rağmen servisler haricinde evlerine gidebilecekleri başka bir araç bulamayan öğrencilerin istekleri görülmektedir (Kızlar: %12, Erkekler: %24). Üçüncü olarak servislerin öğrencileri okula erken getirmelerini engellemelerini ya da erken gelseler bile soğuk havalarda okul bahçesinde beklememeleri isteğinde bulunmuşlardır (Kızlar: %12, Erkekler: %24). Dördüncü sırada ise servis araçlarının sıkça denetimlerinin yapılarak yolcu alıp almamaları, okula zamanında gelip gelmemeleri konularında istekleri olmuştur (Kızlar: %12, Erkekler: %13). Öğrencilerin %3'ü servislere biniş ve inişlerde rahat olacağı düşüncesiyle kızların da pantolon giymelerini ve idarecilerin sıkıntılarını dinlemelerini istemişlerdir.

Öğrencilerin öğretmenlerinden kendilerine karşı anlayışlı olmalarını, daha fazla ilgi göstermelerini ve ulusal bayramlarda kendilerine görev vermelerini istemişlerdir. Öğrenciler servis şoförlerinden, öğrencileri almak üzere köylere erken gelmemelerini, derslerin başlamasına yakın bir zamanda okula gelmelerini, servislerin köylerindeki duraklarında en az 10 dakika beklemesini, geç kalan öğrencilerin servislere yetişmeleri için düşünceli davranmalarını, servis şoförleri değişse bile servislerinin geliş gidiş saatlerinin değişmemesini istemişlerdir (Kızlar: %70, Erkekler: %37). Öğrenciler şoförlerin kendilerine kızmamalarını, sinirlenmemelerini, daha anlayışlı davranmalarını, küfürlü sözler kullanmamalarını istemişlerdir (Kızlar: %29, Erkekler: %24). Yağmurlu ve soğuk havalarda ıslanmamaları ve üşümemeleri için arabanın evlerinin yakınına kadar gelmesini istemişlerdir (Kızlar: %12, Erkekler: %18). Öğrencilerin %8'i servislerine öğrenci haricinde yolcu ve lise öğrencisi alınmamasını isterken, %2'si ise serviste herkesin sevebileceği şarkıların çalınmasını ve servislerinin büyük ve klimalı olmasını istemişlerdir.

Araştırmaya konu öğrencilerin yemek şirketi yöneticilerinden öncelikli isteği nohut, bakla ve bezelye gibi yemeklerin yakılmadan hazırlanmasını veya mönüden çıkarılmasını istemektedirler. Tatlının her ay devamlı getirilmesini isteyen öğrenci sayısı dördtür. Yemekhanelerinin büyütülmesini, yemek mönülerinin haftalık değil de aylık değişmesini, yemek mönülerinin öğrencilere sorularak hazırlanmasını ve yemeklerin birbirine uyumlu olmasını sadece kız öğrenciler istemişlerdir.

Diğer yandan, öğrenciler arkadaşlarından servislerde koltuk kavgası yapmamalarını ve birbirlerine saygılı davranmalarını istemektedirler. Araştırmaya konu olan öğrencilerden 5 tanesi, öğrencilerin şoförün dikkatini dağıtacak hareketler yapmamalarını dile getirmişlerdir.

Tablo 4'de öğrencilerin kendilerinin sorun olarak gördükleri ve durumlara çözüm olması amacıyla belirttikleri istek ve öneriler incelendiğinde, öğrencilerin en fazla okul idarecilerinden ve araç sürücülerinden istekte buldukları göze çarpmaktadır. Öğrencilerin özellikle bu iki gruba yaptıkları istekler yerine getirilmesi halinde sorun olarak görülen birçok maddenin çözüme kavuşabileceği söylenebilir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılan ilköğretim öğrencileri taşımali eğitimin olumlu yönlerini vurgularken en başta eğitim yaşamlarına devam edebilmelerini sağladığı için sevindiklerinden söz etmişlerdir. Özellikle kız öğrencilerin %75'i bu maddeyi gündeme getirirken *“okula devam etmemi sağladığı için mutluyum. Taşımali eğitim olmasaydı okulu bırakmak zorunda kalırdım. Taşıma araçları ücretsiz olduğu için seviyorum. Okumak için aileme yük olmuyorum”* gibi cümleler kullanarak durumun kendileri için ne denli önemli olduğunu altını çizmişlerdir. Bu bulgu Boğuşlu (2007) ve Küçüksüleymanoğlu (2006) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarıyla da uyumludur. Diğer yandan öğrenciler ikinci olarak taşımali eğitimle okula gelirken ve okul dönüşünde karşılaşabilecekleri muhtemel tehlikelere karşı kendilerini güvende hissettiklerini söylemişlerdir. Özellikle de dağınık yerleşim birimlerinde ikamet eden ve ilköğretimin birinci kademesinin tamamını ya da bir kısmını evlerine uzak bir yerde bulunan birleştirilmiş sınıflarda eğitim gören öğrencilerin yol güvenliği ile ilgili durumu çok önemsedikleri görülmektedir. Aynı öğrencilerin taşımali eğitimle *“yürüme sorunlarının ortadan kalktığını”* ifade ederlerken, *“evlerinin okula uzak olmasına rağmen taşıma kapsamına alınmamış arkadaşlarına göre kendilerini şanslı hissettiklerini”* belirtmektedirler. Çünkü *“yürümedikleri için yorulmadıklarını, yağmurlu havalarda ıslanmadıklarını, soğuk havalarda üşümediklerini ve yollardaki diğer tehlikelere karşı (köpek saldırısı, karşılarına yılan çıkması, kötü niyetli kişilerle karşılaşmaları, sarhoşların yollarına çıkmaları) kendilerini güvende hissettiklerini”* vurgulamışlardır. *“Taşımali eğitimle birlikte ailelerinin de kendilerini güvenle okula gönderdiklerini”* belirtmişlerdir. Özellikle tekli eğitim gören taşımali öğrencilerin ayrıca öğlen yemeklerini okulda yemelerini olumlu görüş olarak belirttikleri *“öğle arasında yemek yiyoruz, çabuk yemek yediğimizden oyun oynamaya zamanımız oluyor. Okulda yemek yediğimiz için diğer arkadaşlara göre şanslıyız, onlar eve gidip gelene kadar derslere geç kalıyorlar, bazen anneleri evde olmayanlar okulda yemek istiyorlar, müdürden izin alıyorlar”* ifadelerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Son olarak taşıma merkezi ilköğretim okulunun laboratuvar, kütüphane, bilişim teknolojileri sınıfı, spor malzemeleri, derslerin müstakil sınıflarda işlenmesi, 4-5. sınıflarda göremedikleri İngilizce ve bilgisayar derslerinin işlenmesi gibi olanaklarından yararlanmalarını yine taşımali eğitimin kendilerini olumlu etkileyen yönleri olarak görüşlerine yansıtmışlardır. Konuyla ilgili yapılan diğer birçok çalışma çoğunlukla taşımali eğitimle ilgili karşılaşılan sorunları betimlemeye dönüktür. Ancak, Boğuşlu (2007), Kaya ve Aksu (2004) ve Yalçın (2006) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda taşımali eğitimin olumlu yönlerini gösteren önemli bulgular yer almaktadır. Özellikle Kaya ve Aksu (2004) ve Yalçın (2006) tarafından ulaşılan sonuçlar bu çalışmanın sonuçlarını destekler nitelikte görülebilir.

Araştırmaya katılan öğrenciler taşımali sistemin birçok yararını saymalarına rağmen, sistemin uygulanması sırasında -gerek yönetmeliklere gerek taşımali ilköğretim yönergesine ve gerekse yapılan sözleşmelere uygun hareket

edilmediğinden kaynaklanabilen- birçok sorunu yaşamak durumunda kalmaktadırlar. Bunların en başında ve özellikle ikili eğitim yapan okul öğrencilerinin belirttikleri erken kalkma sorununu bulunmaktadır. Bu sorundan %75 oranında kız öğrencilerin etkilenmelerinin altında, bir kısım servis araçlarının yasak olmasına rağmen ikinci bir işi yapıyor olması olabilir. Böyle bir durum, servislerin ikinci bir işe yetişme kaygısı nedeniyle öğrencilerin okula gelmeleri gereken zamandan 45-50 dakika daha erken alınmasına sebep olabilir. Öğrencilerin erken alınması ve hazırlanabilmeleri için özellikle kız öğrencilerin daha erken kalkmak zorunda kalmış olmaları bu durumu önemli bir sorun olarak algılamalarına neden olmuş olabilir. Öğrenciler ikinci sırada servislerde ayakta gitme sorunu belirtmişlerdir. Bu sorun yüklenicilerin ihaleye girdikleri servis araçları ile değil, daha küçük araçlarla öğrencileri taşıyor ya da öğrenci dışında servislere yolcu alıyor izlenimine neden olmaktadır. Ayrıca, bu sorundan en çok ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin etkilendiği görülmektedir. Serviste bu soruna bağlı olarak öğrenciler arasında yer kapma yarışlarının olmasına ve bazen de kavgaya neden olduğu görüşü ortaya çıkmıştır. Üçüncü en büyük sorun olarak ise öğrenciler servis şoförlerinin kendilerine kaba davranmalarını, argo ve küfürlü konuşmalarını ve tehditkâr söylemlerini göstermektedirler. Bu durumu öğrencilerin servis şoförlerine karşı güven duygularının azalmasına neden olabileceği şeklinde yorumlamak mümkündür. Servisin öğrencileri evlerinin uzağından alıp, yine evlerine uzak bir noktada bırakmasından rahatsız olan öğrencilerin oranı ise %38'dir. Bu durumdaki öğrenciler, soğuk havalarda üşüyüp, hastalandıkları görüşünü savunmaktadırlar. Öte yandan, özellikle 2. kademedeki kız öğrencilerin tamamına yakını ders dışı sosyal, kültürel ve eğitsel etkinliklere katılmadıkları görüşünü dile getirerek, okullarda açılan SBS gibi kurslara evlerine ulaşma sorunları nedeniyle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Yalçın'ın (2006), çalışmasının sonucu, ulaşılan bu sonucu destekler niteliktedir. Ayrıca, servislerinin kötü koktuğunu söyleyen öğrencilerle, servis şoförlerinin öğrenciler arasında ayrımcılık yaptığını, servislerin belli saatlerinin olmadığını, sıkça şoför değişikliği nedeniyle kuralların ve düzenin de değiştiğini söyleyenlerin oranı ise %32 olarak görülmektedir. Bu durum öğrencilerin servis saatlerini tam bilememelerine, dolayısıyla bazen servisleri kaçırmalarına, bazen de uzun süre durakta ya da yollarda beklemek zorunda kalmalarına neden olmaktadır. Bunun kışın ve yağışlı havalarda öğrencileri daha büyük sıkıntılara soktuğu görülmektedir. Diğer önemli bir sonuç ise şoförün her an kaza yapacağından endişelenen öğrencilerin oranının %23 düzeyinde olmasıdır. Benzer sorunlar, özellikle Ağırkaya (2010), Kabaş (2006), Ozan (2008), Receptoğlu (2006) ve Ülker (2009) gibi diğer araştırmacıların da ulaştıkları sonuçları arasında yer almaktadır. Ayrıca, öğrencilerin %18'inin tekli eğitim yapan okullarda yemeklerin önceden hazırlanmış yemek listesi dışında getirildiğini belirtmiş olmaları da önemli bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Her iki okul öğrencilerinin olumlu görüşleri çoğunlukla ortak olmakla birlikte, tekli eğitime devam eden öğrencilerin sabah erken kalkma konusunda ikili

eğitim yapan okul öğrencilerine göre daha az şikâyetçi oldukları görülmektedir. Tekli eğitim yapan okul öğrencileri, derslerinin erken başlamasından çok, servis aracının gelmesi gerektiği saatten daha erken gelmesinden şikâyetçi olmaktadır. Bu yönüyle derslere başlama saatleri göz önüne alındığında, ikili eğitimin yapıldığı okula (derslerin başlama saati: 7.40) gelen öğrencilerin en geç saat 06.30'da, kalkması gerekmektedir. Öte yandan, tekli eğitim yapan okulda dersler saat 9.00 başladığından öğrencinin saat 08.00'da uyanmasının yeterli olduğu görüşme sonuçlarından çıkarılabilmektedir. Bu nedenle tekli eğitime devam eden öğrencilerin erken kalkmaktan daha az şikâyetçi oldukları gözlenmektedir.

Araştırma bulguları dikkate alındığında öğrencilerin olumsuz düşüncelerinin, yerleşim yerlerinden, eğitim öğretim gördükleri ilköğretim okulunun idareci ve öğretmenlerinden, eğitim-öğretim şekli, çevresel faktörlerden, öğrencilerin kendilerinden, servis aracından, yüklenici firmalardan ve şoförlerden kaynaklı olduğu görülebilir. Sorunların çözüme kavuşturulabilmesi için öğrencilerin sorun olarak nitelmiş oldukları durumlara odaklanmak, söz konusu sorunların çözümüne ve daha etkili bir taşımali sistemin oluşturulmasına yol gösterebilir. Örneğin, öğrencilerin en büyük sorun olarak gördükleri "erken kalkma problemleri" özellikle ikili öğretim yapan okuldan geldiğine göre tüm taşımaya tabi olan ve olacak okulların kapasiteleri araç gereç, derslik ve donanımları tekli eğitim yapılabilecek durumdakilere yaklaştırılabilir. Sorun büyük ölçüde çözüme kavuşabilir. Sorunun diğer bir yönü servis şoförlerinin muhtemel başka servislere yetişmek için öğrencileri erken almalarının önüne sıkı denetimlerle geçilebilir veya gerektiğinde söz konusu araçların anlaşmalarının iptal edilmesiyle öğrencileri mağdur edecek uygulamalar ortadan kaldırılabilir. Taşımali İlköğretim Yönetmeliği ve Taşımali İlköğretim Yönergeleri çerçevesinde yüklenici firmalarla yapılan sözleşmeler gereği, öğrenci sayısına uygun kapasitesi olmayan veya uygun donanımları bulunmayan servis araçları ile yapılan taşıma işlemlerinin kesinlikle kabul edilmemesi gerekmektedir. Yasa ve yönetmeliklere uymayanlar için gerekli yasal işlemlerin yapılması veya okul idarecileri ya da görevlendirilen öğretmenler tarafından servis araçları için denetimlerin sıklaştırılması çözüme katkı getirebilir.

Birçok sorunun temelini oluşturan yüklenici firma yetkilileri ve servis şoförlerini psikolojik ve sosyolojik açıdan çeşitli eğitsel seminerlere alınmaları, şoförlerin öğrencilere kötü örnek olmayacak kişiler arasından seçilmeleri sağlanabilir. Servis araçlarının rahat, havalandırılabilir özelliklere sahip, tehlike arz etmeyecek şekilde pencerelerinin olması, koltuklarının öğrenci sayısından mutlaka birkaç tane fazla olması (nakille gelebilecek olanları da dikkate alarak) çözüme katkı getirebilir. Ders dışı etkinliklere katılmayan taşımali öğrencilerin sorunlarını çözmek için ek önlemler alınabilir. Ayrıca velilerin okulu sıkça ziyaret ederek çocukları hakkında bilgiler almaları, onlarla ilgilendiklerini hissettirmeleri okul, aile ve öğrenci işbirliğini sağlayarak sorunlara kalıcı çözümü geliştirebilir. Şoförlerin öğrencilere olumsuz örnek olabilecek davranışlardan kaçınmaları, öğrencilere güven verecek bir duruşunun olması uygun olabilir. Tekli eğitime tabi olan öğrencinin, hem sabah erken kalkan, servis arabasını kaçıracam korkusuyla

kahvaltı bile yapmadan evden çıkan ve altı ders gördükten sonra eve yine servisle gelene kadar bir şey yemeyen ya da kantindeki atıştırılacak bir şeylerle öğün geçiren ikili öğretim yapan öğrenciye göre anlamlı bir fark oluşturmaktadır. Tekli eğitime tabi öğrencilerin %67'si öğle arasında yedikleri yemek uygulamasını olumlu görürken aynı öğrencilerin %73'ü ise mönüyü ve yemeklerin kalitesinden memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum uygulamaya devam edilmesinin yerinde olacağını fakat yemek mönülerinin tizlikle hazırlanması ve denetimlerin eksiksiz yapılarak sözleşmelerdeki şartların yerine getirilmesi, konuyla ilgili sorunları ortadan kaldırabilir.

KAYNAKÇA

Ağırkaya, A. (2010). Taşımali eğitim uygulamasında öğrenci ve öğretmenlerin karşılaştıkları güçlükler. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Altunsaray, A. (1996). Taşımali ilköğretim uygulamasının değerlendirilmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Baş, M. (2001). Taşımali ilköğretimde karşılaşılan sorunlar Bolu ili örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Baxter, P. ve Jack, S. (2008). Qualitative case study methodology: Study design and implementation for novice researchers. *The Qualitative Report*, 13 (4): 544-559.

Boguşlu, V. (2007). Taşımali sistemin ilköğretim okulu öğrencilerinin ve fen başarılarına bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor davranış açısından etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Kafkas Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kars.

Büyükboyacı, Ş. (1998). Taşımali ilköğretim ve sorunları Çanakkale ili örneği. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Büyükkaragöz, S. ve Şahin, H. (1995). Taşımali ilköğretim uygulamaları. *Eğitim ve Bilim*, 19 (16): 38-45.

Kabaş, N. (2006). Taşımali ilköğretim uygulamasında karşılaşılan sorunlar (Bolu İli Örneği). *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Kefeli, S. (2005). Taşımali ilköğretim ve sorunları. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Kuş, E. (2009). *Nicel-nitel araştırma teknikleri*. Ankara: Anı Kitapevi.

Küçüköğlü, A. (2001). İlköğretimde taşımali eğitim sistemi uygulamasına ilişkin öğretmen ve yönetici görüşleri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Küçüksüleymanoğlu, R. (2006). Taşımali eğitim (Bursa ili örneği). *İlköğretim Online*, 5 (2): 16-23.

Milli Eğitim Bakanlığı, (2005). "Taşımali ilköğretim uygulamaları" <http://meb.gov.tr/iogm.gov.tr>, (9.2.2010).

Ozan, Ö. (2008). Kırsal eğitim ortamlarının bilgi ve iletişim teknolojileri yoluyla iyileştirilmesi: (Eskişehir Örneği). *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Özkan, N. (1997). Taşımali ilköğretim uygulamasında sayısal gelişmeler, güçlükler ve çözüm önerileri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Recepöğlü, E. (2006). Taşımali ilköğretim uygulamasında taşıma merkezi olan ilköğretim okullarının sorunları (Çankırı, Karabük ve Kastamonu ili örneği). *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Tekışık, H. H. (1968). *Birleştirilmiş köy okullarında eğitim öğretim*. Ankara: Tekışık Matbaası.

Tellis, W. (1997) Introduction to case study. *The Qualitative Report*,(e-journal), 3 (2): www.nova.edu/ssss/QR/QR3-4/tellis3.html#noteone, (2.2.2012)

Ülker, Y. (2009). Taşımali ilköğretim uygulamasının genel durumu ve değerlendirilmesi (Muğla ili örneği). *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

Yalçın, K. S. (2006). Yerleşik ve taşımali eğitim yapan okullardaki öğrencilerin toplumsallaşmasında Beden Eğitimi ve Sporun önemi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008) *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Kitapevi.

Yılmaz E. (1998). Taşımali ilköğretim uygulaması (Kırşehir ili örneği). *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yüce, S. (2006). Taşımali eğitim-öğretim yapan ilköğretim okullarındaki öğrencilerinin sosyal bilgiler derslerine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi (Sincan örneği). *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.